

VĂN MẪU LỚP 11

BÌNH GIẢNG BÀI THƠ TỰ TÌNH CỦA HỒ XUÂN HƯƠNG

Hồ Xuân Hương là một nữ thi sĩ tài ba với phong cách sáng tác thơ nôm tả cảnh ngụ tình sâu sắc cùng ý tứ chân thành nhằm giải bày tâm sự lòng mình. Bà là một hiện tượng khá độc đáo trong lịch sử văn học Việt Nam, đó là nhà thơ phụ nữ viết về phụ nữ, trào phúng mà trữ tình. Nổi bật trong sáng tác của bà là tiếng nói thương cảm đối với phụ nữ, là sự khẳng định đề cao vẻ đẹp và khát vọng sống, khát vọng hạnh phúc mãnh liệt trong trái tim họ. Và một lần nữa ta bắt gặp điều đó qua những câu thơ rất đổi chân thành trong bài thơ Tự tình 2 trong chùm thơ Tự tình được viết nên từ những cung bậc tình cảm dường như đang làm rối bời tâm trạng nhà thơ...

Đêm khuya văng vẳng trống canh dồn

...

Mảnh tình san sẻ tí con con
Tình là gì ai biết không ?
Tình là vàng dương, tình là ngàn sao
hay tình chỉ là vầng trăng khuyết,
câu hát vang lên bằng một câu hỏi tu từ
hỏi đời rằng trên thế gian còn gì hạnh phúc bằng tình yêu
hay có gì làm lòng người đau khổ bằng thất bại trong tình cảm,
nỗi đau khổ đó không chỉ làm bão giông trong bao trái tim người đời
và trong đó có trái tim hồ xuân hương, nỗi cô đơn đã dần vặt làm thao thức tác giả

trong cái yên ắng và lạnh lùng của đêm khuya.

Đêm khuya vắng vắng trống canh dồn

Trơ cái hồng nhan với nước non

Trong cái tĩnh mịch u buồn của đêm giá lạnh thoáng nghe tiếng trống canh vắng vắng từ một chòi canh xa vọng đến báo hiệu đã nửa đêm, tiếng trống mỗi lúc một dồn dập hơn xa đến gần càng lúc như nhanh hơn trôi theo từng khoảnh khắc của thời gian và rút ngắn tuổi đời của một người phụ nữ “hồng nhan” nhưng “trơ” đi trước cuộc đời, trước cảnh vật tựa như gỗ đá đã bị mất hết cảm giác vì bao nỗi phiền muộn đợi chờ một thứ hạnh phúc mong manh, giọng thơ trĩu xuống tăng thêm nỗi chán chường và cái cô đơn đang bủa quanh tác giả. Cách sử dụng đảo ngữ nhấn mạnh thêm sự trơ trọi bẽ bàng và tủi hổ.

Trước cuộc đời, trước duyên phận hẩm hiu người phụ nữ ấy chua xót cho chính mình, thân phận lẻ loi mong manh giữa bao vui dập của cái xã hội đầy bất công thị phi ngang trái. Thân phận hồng nhan bây giờ phải trải qua những đêm dài cay đắng cho tấm lòng thủy chung vì cuộc tình dang dở. Tiếng thở dài ngao ngán và ý nguyện muốn thoát khỏi nỗi sầu muộn dấy lên trong lòng nhưng cuối cùng cũng rơi vào bế tắc, dường như nghịch

cảnh khôg buông tha cho người phụ nữ ấy, mượn rượu quên đi nhưng lại càng nhớ:

Chén rượu hương đưa say lại tỉnh

Vầng trăng bóng xế khuyết chưa tròn

Chén rượu cầm hững hờ trên tay mặc cho hương nồng của rượu phả vào mặt xộc vào mũi, tác giả mong rượu có thể giải tỏa hộ nỗi lòng của mình, mong cơn say mau tìm đến để đưa ng đến một nơi yên bình dù trong thời gian ngắn ngủi cũng đỡ hơn khi phải một mình đối diện nỗi cô đơn đang giày xéo tâm can. Nhưng say rồi lại tỉnh cứ chập chờn chập chờn mơ hồ trong cái vòng lẩn quẩn. Thời gian thì cứ trôi tác giả lúc thì tỉnh để nhận ra cái éo le của cuộc đời lúc thì chìm vào cơn say quên đi bao tuyệt vọng, mong mỗi phút giây nào đấy có thể gạt dc tất cả qua một bên để sống với những khao khát của chính mình nhưng mong ước bé nhỏ ấy cũng bị cuốn phăng đi vô tình. Nỗi buồn tủi bắt đầu xâm chiếm, bao đêm dài thao thức đợi chờ nhưng vô vọng, chờ nhiều đợi nhiều mà hạnh phúc chẳng bao nhiêu trong khi cái xuân thì ngày càng rời xa tác giả.

Vầng trăng xuất hiện để làm chứng nhân cho bao cuộc tình mà sao khi tác giả thấy trăng thì lại không dc tròn đầy mà là hình ảnh đối lập là khuyết, phải chăng cuộc tình này cũng thế chẳng bao giờ có một cái kết trọn vẹn. Đến bao giờ thì trăng mới tròn đến khi nào thì

hạnh phúc mới trong tầm tay và bao lâu nữa thì nỗi cô đơn này thôi xuất hiện làm xót lòng. Tác giả khao khát và mong chờ, nỗi niềm đó nhân lên theo ngày tháng, nhưng càng hi vọng thì càng đau khổ, bi kịch có bao giờ được kết thúc cho những người phụ nữ quá lứa lỡ thì cùng tình duyên ngang trái trong cái XHPK ngày xưa. Nỗi buồn dâng đầy trong lòng rồi lan tỏa ra không gian khắp bốn bề, kẽ đưa mắt nhìn ra khoảng trống trước mặt những hình ảnh thiên nhiên đập vào mắt và như hòa vào tâm trạng nhuốm nỗi buồn phiền của tác giả.

Xiên ngang mặt đất rêu từng đám

Đâm toạc chân mây đá mấy hòn

Câu thơ tả cảnh với câu trúc tương phản hình ảnh những đám “rêu” bé nhỏ yếu ớt với sức mạnh “xiên ngang” cả lớp đất dày vươn lên với sức sống mãnh liệt hay “đá mấy hòn” nhưng lại có khả năng đâm toạc chân mây trước mắt. Thái độ phản ứng khá mạnh mẽ trước duyên tình lận đận thể hiện qua cả giọng thơ ngang ngạnh phản kháng và ảm ức. Thiên nhiên trong mắt nhà thơ tiềm ẩn một sức sống đang bị đè nén và đang vươn lên mãnh liệt. Ta thấy rõ được tác dụng của nghệ thuật tả cảnh ngụ tình ở hai câu thơ này, dường như có một điểm giống nhau giữa tâm hồn thơ và những hình ảnh thiên nhiên

ây. Rêu và đá bé nhỏ là thế nhưng chúng giống nhau ở sức sống mạnh mẽ vô cùng và

nhà thơ cũng vậy.

Dù trong hoàn cảnh xót xa nhưng tâm hồn lúc nào cũng tràn đầy một niềm hy vọng, bị kịch đấu đặng cay nhưng bằng cả nghị lực tác giả vẫn cố gắng gượng mong chờ vượt qua để đến bến bờ bình yên cho mình. Hai câu thơ hay ẩn dụ được khát vọng rất lớn không chỉ của riêng Hồ Xuân Hương mà là tiếng lòng chung của bao số phận hồng nhan hẩm hiu về một cuộc đời hạnh phúc hơn. Dâng tràn trong họ là tất cả hy vọng mong chờ bằng cả niềm tin dù bao nghịch cảnh. Nhưng đáng buồn thay vòng xoay cuộc đời một lần nữa làm người rơi vào bế tắc.

Cuộc đời nhà thơ là những tháng ngày buồn tủi không chỉ một mà đến hai lần người đều là vợ lẽ và âu cũng vì vậy mà bao phần uất kết tụ đến hồi bộc phát khi thực tại vẫn là bao chua xót não nề. Khao khát được yêu thương được sống hạnh phúc như những người phụ nữ bình thường nhưng càng vô vọng, đêm đã khuya mà nhà thơ vẫn còn trần trọc thao thức ưu tư, nỗi đau bị dồn tụ khi tác giả nhìn lại chính mình thì cũng là lúc nỗi cô đơn dâng đầy hơn bao giờ hết trong tâm trạng chán chường và mệt mỏi thậm chí là thất vọng với sự thực trước mắt

Ngán nỗi xuân đi xuân lại lại

Mảnh tình san sẻ tí con con

Tiếng lòng than thở của nhà thơ vang lên qua từ “ngán” được rõ nét hơn. Mùa xuân có đi rồi cũng đến ngày sẽ quay về với thiên nhiên nhưng còn tình duyên thì mới bao giờ trở lại với con tim chung tình đang chịu nỗi đau. Tuổi xuân người phụ nữ trôi nhanh nhưng cũng không bằng cuộc tình dang dở, hạnh phúc ngắn ngủi để rồi bây giờ chỉ còn nhà thơ quạnh hiu trong nỗi cô đơn đang ngấm buốt tê lòng. Tình duyên lỡ làng tan vỡ như mảnh vụn chỉ dành nhà thơ được một chút nhưng lại phải “san sẻ” để còn trong nhà thơ là “tí con con”. Buộc lòng cam chịu cảnh ngộ đơn chiếc đang ngày đêm trải qua sự đợi chờ mỏi mòn. Nỗi đau như thế chưa đủ hay sao mà còn tình cảm nhận được chẳng những quá ít mà còn quá vô tình, quá hờ hững.

Câu thơ tả thực nỗi chua chát ngấm từ trong lòng. Nỗi trống trải cô đơn làm tác giả chán nản nói những mong chờ mà đáp lại chỉ là sự lạnh lùng tàn nhẫn. Mỗi từ như một giọt nước mắt rung rung chỉ chực trào ra theo những túi hờn trách móc. Có mấy ai hiểu được những gì đang hành hạ tâm hồn mỏng manh của người, thấu chăng nơi đây đang có bóng hình chờ và đợi. Đau lắm nhưng cũng phải tự nén lòng và nuốt nghẹn đắng vào trong.

Cuộc đời thì cứ đùa cợt trêu đùa với những người làm vợ lẽ, phải chịu bao phân biệt và bất công có ai thấu hiểu dùm.

Cố đấm ăn xôi xôi lại hỏng

Cầm lòng làm mướn mướn không công

Cả bài thơ là muôn vàn sắc thái tình cảm của nhà thơ có buồn có hờn có giận có chua chất có lúc phản kháng dữ dội nhưng rồi chán chường vì thất vọng. Tiếng thơ táo bạo chân thành thể hiện khát vọng mưu cầu hạnh phúc lứa đôi của bao hồng nhan trong xã hội phong kiến bấy giờ, qua đó đã dẫn dắt cho người đọc đi vào thế giới tâm hồn đa dạng của họ và có cơ hội cảm thông với bao nỗi buồn mà họ phải gánh chịu. Ngôn ngữ thơ mang đậm chất dân gian được sử dụng khéo léo giàu sức biểu cảm tinh tế. Tài thơ nôm của Hồ Xuân Hương còn thể hiện qua việc viết thơ đường luật bằng tiếng Việt thật tài tình, quả không hổ danh là bà chúa thơ nôm.

